

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора, Заслуженого юриста України Музичука Олександра Миколайовича – на дисертацію Хвостовцова Сергія Олександровича на тему «Адміністративно-юрисдикційна діяльність поліції у сфері контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї», подану на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право» у разовій спеціалізованій вченій раді

1. Актуальність теми дисертаційного дослідження.

Актуальність дослідження адміністративно-юрисдикційної діяльності поліції у сфері контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї сьогодні важко переоцінити. Україна перебуває в умовах воєнного стану, що суттєво змінює як правове регулювання, так і практику застосування норм у сфері безпеки. Зростання кількості цивільної зброї, поява нових законодавчих актів, спрямованих на врегулювання її обігу, а також необхідність забезпечення балансу між правами громадян і вимогами національної безпеки створюють складний комплекс завдань для органів поліції.

У цьому контексті адміністративно-юрисдикційна діяльність поліції набуває особливого значення. Вона виступає не лише як інструмент реалізації державної політики у сфері контролю за зброєю, але й як гарантія дотримання правопорядку, запобігання правопорушенням та забезпечення громадської довіри до правоохоронної системи. Важливо, що дослідження теми охоплює як теоретичні аспекти – визначення сутності та форм діяльності поліції, так і практичні – аналіз процедур, класифікацій правопорушень та пропозицій щодо вдосконалення законодавства.

Сучасні виклики, зокрема масове поширення зброї серед цивільного населення, необхідність її реєстрації та контролю, а також проблеми правозастосування у воєнний час, роблять тему дослідження надзвичайно актуальною. Вона має не лише наукове, але й прикладне значення, адже результати можуть бути використані для вдосконалення законодавчих ініціатив, підвищення ефективності діяльності поліції та формування більш збалансованої системи державного і громадського контролю.

Серед вітчизняних праць адміністративної науки є дослідження в сфері обігу зброї, зокрема: Бокій О. М. «Адміністративно-правовий режим обігу зброї в Україні» (2010); Васильєв І. В. «Адміністративна відповідальність за порушення правил обігу зброї в Україні» (2017); Коротаєв В. М. «Адміністративно-правове регулювання експертно криміналістичних досліджень зброї» (2018); Параниця С.П. «Адміністративно-правові засади обігу зброї та пристроїв для відстрілу патронів, споряджених гумовими снарядами» (2009); Діденко С.В. «Адміністративно-правове забезпечення обігу та застосування зброї в Україні» (2016); Шумейко Т. А. «Адміністративно-правові засади формування та реалізації державної політики у сфері обігу зброї в Україні» (2022).

Водночас, сучасний розвиток адміністративно-юрисдикційної діяльності поліції у сфері контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї, разом із змінами в законодавстві та наближенням до європейських стандартів, потребує нових досліджень і оновлених рішень у цій галузі. Тому тема вибрана дисертантом є важливою та своєчасною для наукового висвітлення.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій

Для реалізації поставленої у дисертаційному дослідженні мети та завдань, а також для належного обґрунтування сформульованих висновків, було використано такі методи: логіко-семантичний для визначення таких понять як «обіг цивільної вогнепальної зброї», «суб'єкти адміністративно-правового регулювання державного контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї» та поглиблено понятійний апарат (підрозділи 1.1, 2.1); порівняльно-правовий для аналізу національного та зарубіжного законодавства досліджуваної проблематики (підрозділи 1.2, 1.3); статистичний для аналізу статистики правопорушень та злочинів, що вчиняються в Україні в сфері обігу зброї (підрозділ 1.1); системно-структурний для розкриття реєстраційної, превентивної та контрольної-наглядової адміністративно-юрисдикційної діяльності поліції у сфері контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї

(підрозділи 2.1, 2.2, 2.3); метод класифікації для формування та класифікації правопорушень в сфері обігу цивільної вогнепальної зброї, класифікації суб'єктів адміністративно-правового регулювання державного та недержавного контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї (підрозділи 1.2, 3.1); формально-юридичний метод для аналізу нормативно-правових документів, що визначають порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної зброї (підрозділи 2.1, 3.1, 3.2).

Таким чином, рівень обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій у дисертаційному дослідженні значною мірою визначається результативним застосуванням комплексу загальних і спеціальних методів наукового пізнання. Саме їх поєднання дозволяє забезпечити належну глибину аналізу, системність викладу та переконливість отриманих висновків.

Емпіричну базу дослідження становлять статистичні матеріали Національної поліції та МВС України щодо адміністративно-юрисдикційної діяльності поліції у сфері контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї. Дисертантом буде використано також особистий досвід практичної роботи в підрозділах Національної поліції.

Мета роботи полягала у тому, щоб на основі аналізу чинного законодавства України і практики його реалізації визначити сутність, підстави та процедури адміністративно-юрисдикційної діяльності поліції у сфері контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї, а також шляхи її удосконалення. Об'єкт та предмет сформульовані вдало.

Влучне визначення мети й завдань дисертації дало змогу дисертанту послідовно й системно розкрити структуру та зміст дослідження, що сприяло цілісності викладу матеріалу. Дисертація постає як самостійне й комплексне дослідження, яке має достатній науково-теоретичний та прикладний рівень і характеризується завершеністю та аргументованістю.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших у вітчизняній адміністративно-правовій науці комплексним

дослідженням, що присвячене проблемам адміністративно-юрисдикційної діяльності поліції у сфері контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї.

В результаті проведеного дослідження сформульовано ряд нових наукових положень і висновків, запропонованих особисто здобувачем, зокрема:

- запропоновано авторське поняття «реєстраційна адміністративно-юрисдикційна діяльність поліції у сфері контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї»;

- визначено поняття «суб'єкти адміністративно-правового регулювання державного контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї»;

- надано авторську дефініцію «обігу цивільної вогнепальної зброї»;

- запропоновано розроблення відомчої інструкції для уповноважених підрозділів поліції, яка б містила деталізований порядок та особливості оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері придбання, зберігання, передачі, продажу вогнепальної зброї;

- удосконалено класифікацію суб'єктів адміністративно-правового регулювання за обігом цивільної вогнепальної зброї на суб'єкти державного та недержавного контролю;

- удосконалено характерні риси та специфічні ознаки цивільної вогнепальної зброї;

- оптимізовано класифікацію правопорушень в сфері обігу цивільної вогнепальної зброї;

- вдосконалено положення законопроекту № 5708 від 25.06.2021, шляхом внесення науково обґрунтованих правок до його статей, що перебуває на розгляді Верховної Ради України як базовий проектний закон у сфері обігу вогнепальної зброї. Запропоновані зміни спрямовані на євроінтеграцію України та забезпечення відповідності майбутнього закону завданням Дорожньої карти з питань верховенства права, яка передбачає розроблення та ухвалення нормативного акта для правового регулювання обігу вогнепальної зброї. Запропоновані правки до законопроекту узгоджуються з нормами acquis

ЄС та вимогами Директиви Ради Європи 2021/555, що регулює обіг вогнепальної зброї, забезпечуючи системність, правову визначеність та конструктивність регуляторних механізмів;

- розширено класифікацію форм контролю, яка здійснюється в контексті контрольно-наглядової адміністративно-юрисдикційної діяльності поліції у сфері контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї;

- оновлено наукові підходи щодо розуміння понять «контролю» і «нагляду», удосконалено характеристику суб'єктів адміністративного правопорушення в сфері обігу зброї, шляхом виокремлення загального та спеціального суб'єкта правопорушення.

3. Оформлення дисертації

Оформлення дисертації відповідає встановленим вимогам до наукових робіт такого рівня. Структура дослідження побудована логічно, з дотриманням принципів пропорційності, взаємовиключення та неперервності; розділи й підрозділи органічно пов'язані між собою, що дало змогу автору послідовно й системно проаналізувати широкий спектр питань, пов'язаних із адміністративно-юрисдикційною діяльністю поліції у сфері контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї. Мета та завдання, визначені у вступі, узгоджуються зі змістом дослідження та його узагальнюючими висновками. При цьому всі висновки, рекомендації та пропозиції мають конкретний характер і об'єднані спільною ідеєю теоретичного вдосконалення процесуальних аспектів здійснення адміністративно-юрисдикційної діяльності поліції у зазначеній сфері.

Завершують дисертацію підсумкові висновки, які узгоджуються з матеріалом, викладеним у трьох розділах, та мають узагальнюючий характер, що забезпечує цілісність і завершеність роботи.

4. Повнота викладу результатів в опублікованих працях

Основні положення та результати дисертації відображено в 5 наукових статтях, опублікованих у виданнях, що визначені як фахові з юридичних

дисциплін, одна з яких опублікована у зарубіжному виданні, а також здійснено опублікування 6 тез доповідей

5. Зауваження і дискусійні положення

Разом з тим, дисертація не позбавлена певних недоліків та суперечливих положень, які потребують додаткових пояснень та уточнень, зокрема:

1. Досліджуючи поняття та зміст обігу цивільної вогнепальної зброї автором надано авторську дефініцію «обігу цивільної вогнепальної зброї» (стор. 43). Разом з тим, здобувачу варто було більш змістовно підійти до визначення характерних особливостей механізму адміністративно-правового забезпечення обігу цивільної вогнепальної зброї.
2. Досліджуючи суб'єктів адміністративно-правового регулювання державного контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї автор здійснює їх класифікацію на державних та недержавних. При цьому державні суб'єкти розкриті досить системно, а недержавний сегмент (громадські об'єднання, ЗМІ) згадується лише побіжно. Ймовірно, варто було б більш чітко визначити критерії віднесення, перелік повноважень та місце цих суб'єктів у загальній схемі. Це могло б надати класифікації таких суб'єктів більшої переконливості та практичної цінності.
3. Підрозділ 1.3, який присвячений характеристиці зарубіжного досвіду, має більше описовий характер. Можливо, було б корисно застосувати єдині критерії порівняння (наприклад, рівень доступності зброї, роль поліції, вимоги до власників) або узагальнюючу таблицю, що дозволило б показати відмінності між ліберальною моделлю США та більш жорсткою європейською та специфічною ізраїльською моделями. Особливо ізраїльський досвід, який виглядає найбільш релевантним для України, скоріш міг би бути використаний у висновках до дисертації.
4. У підрозділі 2.3 слушно констатується, що громадський контроль у період воєнного стану фактично не здійснюється. Водночас можливо було б запропонувати хоча б загальні підходи до моделі обмеженого, але дієвого контролю, який би враховував вимоги безпеки. Це надало б дослідженню

більш практичної спрямованості й показало б варіанти вирішення проблеми, а не лише її констатацію.

Водночас зазначені спірні моменти та окремі недоліки не знижують загальної цінності дослідження, оскільки свідчать про самостійність мислення автора та складність поставленої проблеми, яку він зумів вирішити у межах дисертації.

6. Загальний висновок

Дисертаційне дослідження за темою «Адміністративно-юрисдикційна діяльність поліції у сфері контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї» є завершеною працею, містить нові науково обґрунтовані результати проведених автором досліджень, які виконують конкретне наукове завдання, що має істотне значення для галузі знань 08 «Право», відповідає вимогам спеціальності 081 «Право», Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом МОН від 12 січня 2017 р. № 40, а також вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а його автор – Хвостовцов Сергій Олександрович, заслуговує присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент –

Проректор

**Харківського національного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор,
Заслужений юрист України**



Олександр МУЗИЧУК